

PRÁVA MĚSTSKÁ
KRÁLOVSTVÍ ČESKÉHO

A

MARKRABSTVÍ MORAVSKÉHO

SPOLU S KRÁTKOU JICH SUMMOU

OD

M. PAVLA KRISTYANA Z KOLDÍNA.

VYDÁNÍ PÁTÉ.

UPRAVIL

JOSEF JIREČEK.

~~~~~
V PRAZE.

NÁKLADEM SPOLKU ČESKÝCH PRÁVNÍKŮ „VŠEHOD.“

1876.

DE POENIS

propter publica crimina vel delicta.

O pokutách a rozličných trestáních na přestupníky řádu a práva.

M. I.

Pokuta jest přísná pomsta, již k ztrestání přicházejí všelijací veystupkové lidští.

(Do slova.)

M. II.

Všeckny pokuty vztahují se aneb na odjetí hrdla a statku, uvedení na někoho povinnosti služebné, potupy a hanby světské, aneb na vypovědění z města, na vyhnání z vlasti přirozené, aneb aby ztrestán byl vinný do jistého času aneb do smrti své vězením.

Všecky pokuty se vztahují neb na odjetí hrdla a statku, uvedení na někoho povinnosti služebné, potupy a hanby světské, vypovědění z města, z vlasti, aneb aby vinný vězením ztrestán byl do smrti své neb do jistého času.

M. III.

Některé pokuty právy jsau vyměřené, nařízené a vysvětlené, a slovau *poenae ordinariae*, jichžto žádnému měniti nenáleží; proto; že vyhledání účinku podle spravedlnosti a průvodův bývá v moci saudcův, ale uložení pokut a pomst na hřešící ne na vůli saudcův, ale při vyměření a přísnosti práv se zůstavuje.

Některé pokuty jsau právy vyměřené, a těch měniti žádnému nenáleží.

M. IV.

I. Na některé pak veystupky žádných pokut není právem vyměřeno; než toliko, podle velikosti a malosti účinkův a zavinění lidských, pokuty na přestupníky řádu a práva vedle spravedlivého saudcův uvážení se vzkládají, a ty slovau *poenae extraordinariae*.

Některé pak nejsau právy vyměřené, než vedle spravedlivého saudcův uvážení na přestupníky se vzkládají.

II. Pokutami právy vyměřenými k ztrestání přicházejí aneb skutkové, jako vraždy, mordové a zlodějstva; aneb řeči, jako

M. IX.

Místem: Stala-li se jest věc neslušná v domu radním aneb v místě veysadním. Jako. Zranil-li by jeden druhého na mostě pražském, na rynku; dal-li by jeden druhému poliček v kostele aneb na rathauze, na přívozech, v branách a ve všech jiných místech veysadních; a chtěl-li by kdo v lázni svau vůli na někom provesti: takoví veystupkové většmi pokutami ztrestáni budou, než kdyžby se na jiných místech vykonali.

Veystupkové v místech veysadních většmi pokutami se trestčí, nežli v jiných místech.

M. X.

Časem: Jako větší pokuty jsau hodni ti, kteříž nočním časem krádeže působí, na poli obilé vymlacující, snopy unášejíce, na vinicích, zahradách vína a rozličná ovoce kraudauce, lezením do oken, podkopáváním a krámův vylupováním etc., nežli denní zloději a ti, kteříž ve dne měsce řeží.

Časem: Jako větší pokuty hoden zloděj noční, nežli denní.

M. XI.

Jakosti: Zloděj prostý od zloděje dobytka, kterýž slove *abigeus*, rozeznán bude.

Jakostí: Zloděj prostý od zloděje dobytka rozeznán bude.

M. XII.

I. Příhodau neb vykonáním jednohokaždého skutku, to jest, provedením jednoho nad druhým pod řádem a právem své vůle.

Příhodau, totiž provedením jednoho nad druhým pod řádem a právem své vůle.

II. A to všecko zavírá se v tomto téměř verši: *Quis, quid, ubi, quibus auxiliis, cur, quomodo, quando?* To jest: Kdo ten jest, kterýž se nětčeho dopustil? Co udělal? Kde se stalo, kde se zběhlo? Sám-li, čili s pomocnky svými to vykonal? Proč aneb za jakau příčinau? Jak a kterak se to zběhlo? Kdy a kterého času?

Summa toho, že soudce má šetřiti při ukládání pokut, kteréž od práva vyměřeny nejsau, těchto *circumstantií*: Kdo, co, kde, sám-li čili s pomocnky, proč, kterak a kdy to udělal?

M. XIII.

Jedenkaždý skutek zlý, vedle velikosti, pokutau a pomstau spravedlivau, právem vyměřenau aneb ulozenau, k ztrestání přiveden bud.

Jedenkaždý skutek zlý, vedle velikosti, pomstau spravedlivau právem vyměřenau aneb uloženau strestán buď.

M. XIV.

I. Ty pak pokuty a pomsty nařízeny jsau pro napravení lidská, kterážto tehdaž k přetržení svému přicházejí, když ti zemrau, na kteréž byly vzloženy. Než na jich dědice se nevztáhnu. Nebo tu na tom toliko má býti pokuta a trestání, kdež a na komž jest provinění.

Pokuty nařízeny jsau pro napravení lidská. A ty se na dědice nevztahují. Nebo tu a na tom má býti pokuta, kdež a na kom jest provinění.

II. Ti, kteřížby nic nezavinili, ani účinku nápomocní nebyli, pokutováni býti nemají. Nebo ani příbuzností, ani přátelstvím, ani blízkostí krve žádný viny aneb pokuty skutkův nešlechetných na sebe nevztahuje. A protož, kteřížby se čeho dopustili, na ty toliko a na žádného jiného pokuty a trestání ať jsau vzkládána.

Nevinní trestáni býti nemají.

M. XV.

Císařové římsí *Arcadius* a *Honorius* o tom takové vyřčení učinili: „Ustanovujem za právo, aby tu bylo trestání, kdežby se vina našla. Děti pak aneb přátelé toho, kterýžby se nějakého skutku zlého dopustil, pokuty za něho neponesau, to jest, syn nepravosti otce svého účastníkem nebude, a pomsty za otce svého neponese.“

Tu buď trestání, kde se vina najde. Syn pak za otce svého pomsty neponese.

M. XVI.

I. A jakož pokutau a trestáním pro vinu umrlého dědicové stěžování býti nemají: tak také ani tíž dědicové zisku požití a aučastníci ho spravedlivě býti nemohau, z té rozuměj věci, pro kteraužby na otce jich ztrestání se vztáhlo.

Dědicové zisku míti nemohau z té věci, pro kterauž otec jich ztrestán jest.

II. Však, jestli žeby otec peníze obecní aneb jiné věci cizí do statku svého nenáležitě vnesl, k užítku svému je obrátil a tím statek svůj zlepšil: děti aneb držitelé statku jeho, na škodu jiných, sobě toho osobiti nemohau, ale mají z toho každému

právi býti; proto, že žádný podle práva s škodou a ublížením jiného bohatnauti nemá.

Otec, zlepší-li svůj statek cizími penězi, děti sobě toho osobitě nemohau, ale mají z toho každému právi býti.

M. XVII.

I. Při všelijakých hlavních přech, podle povah osob a případností jedné každé věci, trestání a pokuty pilně uvažovány býti mají, aby nětco přísněji a nětco mekčeji, nežby náleželo, konáno nebylo.

Pokuty podle povah osoby a případností jedné každé věci pilně uvažovány býti mají.

II. A předně, při pokutách a trestání toho šetřiti potřebí jest, aby větší pokuta aneb trestání nebyvalo, nežliby se provinění a zasloužení nacházelo.

Pokuta nebuď větší, nežli zavinění.

III. Nýbrž, při veykladu práv a na vzložení jistého a zaslaužilého na někoho trestání, všelijaké pokuty raději zmenšovány, uskrovnovány a poněkud změkčovány, nežli zjitřovány aneb přísně ztěžovány býti mají.

Nýbrž pokuty raději změkčovány, nežli zjitřovány býti mají.

IV. Také vždyckny více mírnosti, nežli přísného práva, všickni saudcové při těžkostech lidských povinni jsau šetřiti. Jakž *Constantinus* a *Licinius* císařové o tom takto ustanovili: „*Placuit in omnibus justitae aequitatisque scriptae potiore esse auctoritatem, quam stricti juris.*“ To jest: Chceme tomu, aby ve všech věcech více šetřino bylo spravedlivé, slušné a náležité mírnosti, nežli přísnosti práva, jakož o tom napřed *A. XXXVII.* položeno jest.

Neb více se šetřiti má náležitá mírnost, nežli práva přísnost.

M. XVIII.

Ve všech přech přísežní mají vždycky hotovější býti k zachování zdraví a při hrdle člověka, nežli k odsauzení jeho na smrt.

Přísežní vždycky hotovější býti mají k zachování při hrdle člověka, nežli na smrt k odsauzení.

M. XIX.

Honorius císař takto o tom nařídil: „V těch (řka) ve všech přech, na kteréžtoby se obzvláště práva nevztahovala, nena-

cházela, vyslovena, ani napsána nebyla, tak se budeš povinen chovati, aby, zachovaje náležitou mírnost k spravedlnosti, náchylnější byl k milosrdenství, k slitování a k milosti potud, pokudžby osoby, příčiny, místa i také časové toho potřebovali.“

II. Všem u pak tomuto tak se rozuměti má, když psaným právem ze jména na veystupky a přečinění lidská pokut vyměřených není a jich se nenachází. Než kdež jsau vysloveny, tu saudcové nemají vedle svého zdání lidi sauditi: ale podle vyměření právem pokut k lidem se chovati.

Saudce buď náchylnější k milosrdenství a k slitování, nežli k přísnosti, tu kdež práva psaného není. Podle pokuty právy vyměřené saudcové k lidem se chovati mají.

III. Také po učiněné veyповědi aneb vyřčeném orteli saudcové pokut a trestání měniti, ani jich k většimu ztížení aneb k zmenšení bez vrchnosti požívati nemají.

Saudcové po vyřčeném orteli pokut bez vrchnosti měniti nemají.

M. XX.

Obžalovaný z jakéhožkoli skutku a účinku ne hned za toho od lidí jmín a držán býti má, za jakéhožby jej původ aneb žalobník u práva položil; ale teprv, kdyžby potomně naň to bylo provedeno, a právo jej za takového odsaudilo, což se ne z domnění, ale z průvodův vyhledati má.

Obžalovaný ne hned po žalobě za zlého držán buď, ale teprva, kdyžby právo jej za takového odsaudilo. Q. XXXIII.

M. XXI.

Jakož zlí a škodliví účinkové bez trestání a pokut zanechání býti nemají, proto, že právu náleží zlé přetrhovati, aby dobří pokoje užití mohli: tak také, nežby trestání a pokuta na koho byla vzložena, vždycky prvé s velikau pilností saudcové povinni budau veystupky, viny a jiná prohřešení lidská vyhledati.

Vždycky prvé, nežliby pokuta na koho byla vložena, s velikau pilností vina buď vyhledána.

M. XXII.

Žádný bez pořádného vyslyšení ani trestán, ani odsauzen býti nemá; proto, že jest věc nespravedlivá, aby jedenkaždý své nevinu požití neměl, než hned beze všeho pořádného vyslyšení

a spravedlivého uvážení, k vůli nepřátel svých a někdy na nepravé zprávy, potupen aneb na smrt odsauzen býti měl.

Žádný bez pořádného vyslyšení ani trestán ani odsauzen býti nemá.

M. XXIII.

Také dotklo-li by se při hlavních, kteréžby se vztahovaly k ztracení cti, hrdla a statku, a slovau *causae criminales*: tu a při těch vši pilnosti a bedlivosti saudcové požívati a vinu neb nevinu ne z důmyslův ani zdání svých, ale z průvodův aneb odvodův stran dostatečných vyhledati povinni jsau. Nebo, kdež se takových těžkostí lidských dotýče a lidem o čest, o hrdlo, o statek běží, potřebí jest vyhledání převelmi bedlivého a průvodův dostatečných, světlých a patrných. *Regulare enim est, quod in criminalibus requirantur probationes luce meridiana clariores*, to jest, v hlavních a útrpných přech mají býti průvodové světlí a dostateční.

Kdež se cti, hrdla, statku dotýče, potřebí jest vyhledání převelmi bedlivého a průvodův neb odvodův dostatečných, světlých a patrných.

M. XXIV.

V velikých a na hrdla ztracení vztahujících se přech nesluší saudem kvapiti; proto, že kvapnost mnohé zavozuje. Staré přísloví jest: *Ad poenitendum properat, qui cito judicat*. K želení spospíchá ten, kdož saudy v kvapnosti vykonává.

V hlavních a útrpných přech nesluší saudem kvapiti. Nebo k želení spospíchá ten, kdož saudy v kvapnosti vykonává.

M. XXV.

Skutek aneb provinění, by bylo patrné a všem vůbec známé, však volal-li by se kdo k odvodu a k ukázaní nevinu své: nemá mu toho žádné právo odepřítí; ale povinni budau saudcové, každého volně vyslyšeti, ucha jednoho původovi a druhého obviněnému zanechajíce, tak aby strany obě před nimi se saudící oběma také ušima vyslechali.

Skutek by byl patrný a všem známý vůbec, však volal-li by se kdo k odvodu nevinu své: nemá mu toho právo odepřítí, než volně ho vyslyšeti, ucha jednoho původovi a druhého obviněnému zanechajíce.

M. XXVI.

K veystraze pak všechněm pokuty na některé veystupky lidské právy císařskými i obecním snešením stavův království

Českého uložené, krátce se tuto položí, aby jedenkaždý, v bázni boží trvaje, hleděl v povolání svém zůstati a tak přísných pokut uměl se uvarovati. Neb mezi níže položenými některými veystupky a zaviněními lidskými nacházejí se prohřešení taková, kteráž v právích slovau *crimina publica*, to jest, zavinění, veystupkové a nerádové obecní, zjevná a patrná, proti řádu a právu, vztahující se ke zlému a k záhubě nás všech vůbec. Z kterýchžto veystupkův obecních každý toho, kdožby se jich dopustil, ač chtěl-li by se *ad poenam talionis*, to jest, k pokutě odměnné aneb jednostajné zapsati, viniti moci bude. Však ti, jichžby se *in criminibus publicis* dotýkalo aneb přátel jich, nejsau povinni k pokutám odměnným se zapisovati; než mohau pořádem práva k vinným přikračovati, a je svobodně z skutkův škodlivých viniti, a pokut právem vyměřených proti takovým užiti.

Pokuty uložené na někderé veystupky lidské pořád se tuto kladau, aby každý, v bázni boží trvaje, hleděl v povolání svém zůstati a takových pokut se uvarovati. A jsau mezi těmito veystupky někteří nerádové obecní, z nichž každý viniti může, zapíšíc se k odměnné neb jednostejné pokutě; kromě těch, jichžby se dotýkalo aneb přátel jich.

M. XXVII.

Crimen laesae majestatis, to jest, kdyžby někdo usiloval o bezhrdlí své vrchnosti; aneb lstně přemejšlel o zkázu své vlasti, o zkázu obecného dobrého, jakýmž pak koli způsobem, skutkem aneb raddau to by před sebe bral; aneb žeby nepřátelům tajné rady pronášel, s nimi se puntoval, své vlasti obyvatele aneb spolu měšťany prozrazoval, nepřátely fedroval; summau, kdožby se za odpovědníka, zhaubci zemského aneb za nepřítel království tomuto postavil: ten takový za starodávna *perduellio* aneb *perduellis* slaul, to jest, zrádce. Takový zemský zhaubce hrdlo ztratiti má. Také na takového každý bude moci sáhnauti, jako zjevného psance aneb zjevného zhaubci zemského; neb ten takový ve všeckny pokuty, kteréž jsau o moci, již jest upadl.

Usiloval-li by kdo o bezhrdlí své vrchnosti aneb zkázu své vlasti a obecného dobrého, aneb žeby nepřátelům tejué rady pronášel, je fedroval a své vlasti neb měšťany prozrazoval, a za nepřítel se tomuto království postavil: takový zrádce jest a hrdlo ztratiti má (ve všecky pokuty o moci upadl).

M. XXVIII.

Také kdožby tak srdce převráceného byl, žeby Pánu Bohu, stvořiteli svému, zlořečil aneb velebnosti božské utrhal, ten